

กระบวนการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ และการประยุกต์ใช้ของ ผู้เข้ารับการอบรม จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี

Process of Transferring Knowledge on Bio-Organic Farming and Trainees Application from Suphan Buri Organic Farm Learning Center

วรรณพร รัตนวราภรณ์¹
Wannaporn Rattanawaraporn¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ ของสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี 2) เพื่อศึกษาระดับความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ของผู้เข้ารับการอบรม 3) เพื่อศึกษาการนำเกษตรอินทรีย์มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เข้ารับการอบรม จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 241 ราย และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เข้ารับการอบรมที่นำไปประยุกต์ใช้จริง จำนวน 10 ราย และบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ การบรรยาย การลงสถานที่จริง การสาธิต และการลงมือปฏิบัติ ความรู้ที่ถ่ายทอดได้แก่ การคัฟนซ์ข้าว จุลินทรีย์และปุ๋ยอินทรีย์ และเศรษฐกิจพอเพียง 2) ระดับความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ของผู้เข้ารับการอบรม พบว่า มีระดับความรู้ในภาพรวมแต่ละรายด้านอยู่ในระดับสูง สำหรับการประยุกต์ใช้ความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ พบว่า ได้นำความรู้เกี่ยวกับจุลินทรีย์และปุ๋ยอินทรีย์ และเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ผลจากการประยุกต์ใช้ ทำให้ผู้ที่นำความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ไปประยุกต์ใช้ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ค่าใช้จ่ายลดลง มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีสุขภาพที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: กระบวนการถ่ายทอด, เกษตรอินทรีย์, การประยุกต์ใช้

¹ สาขาวิชาพัฒนสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์(บางเขน) กรุงเทพมหานคร

¹ Development Social Sciences, Faculty of Social Sciences.Kasetsart University(Bangkhon) Bangkok.

Abstract

The objectives of this study were to; 1) study process of transferring knowledge on Bio-Organic Farming of the learning center of Supanburi Organic Farm., 2) To study knowledge level on Bio-Organic Farming of Trainees and Application . The sample was 241 trainees, and the research instrument was a questionnaire. The data were analyzed by using percentage, mean and standard deviation, Including in this analysis were in-dept interview with 10 applicants and descriptive analyzed.

The results of this study were as follow: 1) They are 4 methods for the process of transferring knowledge on Bio-Organic Farming. These were lecturing, field survey, demonstration and field practice. The knowledge contents consisted of rice varieties selection, microbiology and organics fertilizer and sufficiency economic. 2) Overall individual in organic farming knowledge level was high and application knowledge on Bio-Organic Farming of trainees was found. This resulted in a better living standard, lower expenses, higher income and a better health.

Keywords: process, organic, apply

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยการส่งเสริมการผลิตอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม เพื่อตอบสนองทางการค้า การส่งออก และการบริโภคของประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การทำเกษตรปัจจุบันเน้นการผลิต และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตให้ได้ปริมาณมาก เช่น การใช้เครื่องจักรกลที่ทันสมัย การใช้ปุ๋ยเคมี การใช้สารเคมีและสารเคมีสังเคราะห์อื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งการทำเกษตรรูปแบบดังกล่าวนี้ได้ก่อผลกระทบต่อตามมามากมาย เช่น การลดลงของพื้นที่ป่า ปัญหาสุขภาพของผู้ผลิต (เกษตรกร) และผู้บริโภค ที่ได้รับสารเคมีตกค้างจากการผลิตทางการเกษตร การใช้สารเคมีต่างๆ ทำให้เกิดปัญหาสารเคมีตกค้างใน อาหาร น้ำ ดิน และอากาศ และยังทำให้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาทำให้เกิดภาวะขาดความสมดุลตามธรรมชาติ (เกียรติมงคล, 2548; วิจารณ์, 2556)

นอกจากนั้น การใช้สารเคมีในการปรับปรุงดิน และป้องกันการกำจัดศัตรูพืชจะส่งผลกระทบต่อ

สุขภาพของเกษตรกร สมาชิกในครอบครัว สัตว์เลี้ยง ตลอดจนผู้อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง เกษตรกรที่ใช้สารเคมีอย่างไม่ถูกต้องทำให้ตนเองเจ็บป่วยด้วยอาการที่เกิดจากพิษของสารเคมี จะเห็นว่าคนไทยได้รับสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชแล้วก่อให้เกิดพิษต่อร่างกายในช่วงปี พ.ศ.2540-2544 จำนวน 3,297 4,398 4,169 3,109 และ 2,653 ราย คิดเป็นอัตราป่วย เท่ากับ 5.42 7.16 6.76 5.02 , และ 4.27 ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ ซึ่งในจำนวนนี้มีผู้เสียชีวิตคิดเป็นอัตราป่วยตายร้อยละ 1.03 0.34 0.74 0.68 และ 0.56 ตามลำดับ นอกจากเกษตรกรผู้ผลิตแล้วผู้บริโภคก็เป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะได้รับสารเคมีเช่นกัน ดังข้อมูลตรวจสอบสารเคมีตกค้างจากการสุ่มเก็บตัวอย่างพืชผักในท้องที่จังหวัดต่างๆ จำนวน 3,115 ตัวอย่าง พบว่ามีสารตกค้างมากถึงร้อยละ 36 ซึ่งในจำนวนนี้ ร้อยละ 6 เป็นการตกค้างในระดับที่ไม่ปลอดภัย (รุ่งเรือง, 2548) สำนักระบาดวิทยา พบว่า ระหว่าง ปี พ.ศ. 2546-2555 มีรายงานผู้ป่วยได้รับพิษจากสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชทั้งสิ้น 17,340 ราย มีรายงานเฉลี่ยปีละ 1,734 ราย อัตราป่วย 2.35 คนต่อประชากรแสนคน ซึ่งนอกจากจะพบการรายงานมากในกลุ่มวัยทำงาน เกษตรกรแล้ว ยังพบการรายงานการได้รับพิษในเด็กเล็ก ซึ่งอาจมีสาเหตุ

จากการใช้อย่างไม่ระมัดระวัง เช่น การเก็บในที่ที่ไม่ปลอดภัย การทิ้งภาชนะบรรจุไม่ถูกวิธี หรือการนำกลับมาใช้ใหม่ ฯลฯ พบการรายงานสูงสุดระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงสิงหาคม ของทุกๆ ปี ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝน เกษตรกรเริ่มมีการเพาะปลูกและมีการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชมากขึ้น (แสงโสม, 2556)

สถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี จึงเป็นหนึ่งในสถาบันที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ให้กับเกษตรกร และประชาชนที่สนใจการทำเกษตรอินทรีย์ สถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี เกิดขึ้นจากการรวมตัวของเกษตรกรที่ทำการเกษตรโดยใช้สารพิษสารเคมี จนทำให้เกิดการเจ็บป่วย เกิดหนี้สินมากมาย ทำให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทำการเกษตรโดยเฉพะนายทองเหมาะ แจ่มแจ้ง ผู้ก่อตั้งสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี กล่าวว่า แต่ดั้งเดิมนั้นท่านได้ทำนา ทำไร่ อ้อย ทำไร่มันสำปะหลัง และเลี้ยงปลาล้วนเป็นเกษตรเชิงเดี่ยว และเน้นการใช้สารเคมี คิดเพียงแค่เร่งให้ได้ผลผลิตเร็ว และได้ผลผลิตจำนวนเยอะ ๆ คຸ້ມกับการลงทุน แต่แล้วท่านก็พบว่า สิ่งที่ได้รับไม่คุ้มกับการลงทุนยิ่งทำยิ่งจน นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรสารเคมีนอกจากจะทำลายผืนดินที่ทำกินแล้วยังทำลายสุขภาพของตนเองด้วย สุขภาพที่เคยดีกลับแยลง สารเคมีสะสมในร่างกายไม่รู้ตัว หลังจากคิดทบทวนว่าหากต้องพึ่งสารเคมีต่อไปต้องลำบากแน่ เพราะต้นทุนสูงและสุขภาพก็แยลง จึงหันมายึดแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามปรัชญาหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้เรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และนำมาทดลองเรียนรู้ในการทำการเกษตร โดยใช้แปลงนา 41 ไร่ ของตนเองเป็นแปลงทดลอง เมื่อประสบความสำเร็จจึงถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนเกษตรกร และเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลจากการทำงานที่ผ่านมาของสถาบันพัฒนาการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี นำโดยนายทองเหมาะ แจ่มแจ้ง และทีมงาน ให้ความรู้แก่เกษตรกรทั่วประเทศทั้งในและนอกสถานที่ เช่น เกษตรกร ผู้สนใจ นักวิชาการเกษตร เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล อำเภอ และจังหวัด นักเรียน นักศึกษาในและนอกระบบ เครือข่ายเกษตรกรสร้างเสริมสุขภาพจังหวัดสุพรรณบุรี และอื่น ๆ อีกมากมาย และจากการติดตามผลงานที่ได้ให้ความรู้ ผู้เข้าร่วมรับการอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ใน

การทำเกษตรได้ในครัวเรือนสามารถลดต้นทุนได้อย่างมากและที่สำคัญผลผลิตปลอดภัยปลอดสารพิษสารเคมี อาหารปลอดภัย ทำให้ลดปัญหาการเจ็บป่วยได้อย่างเป็นรูปธรรม (ทองเหมาะ, 2558)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ ของสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับความรู้ผู้เข้ารับการอบรม หลังจากเข้ารับการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ ของสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้เกษตรอินทรีย์ในชีวิตประจำวันของผู้เข้ารับการอบรม จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ วิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ผู้เข้ารับการอบรม หลังจากเข้ารับการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ ของสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ ของสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี และเพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้เกษตรอินทรีย์ในชีวิตประจำวันของผู้เข้ารับการอบรม จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้เข้ารับการอบรม ของสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี ดังนี้

เชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เข้ารับการอบรม ของสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี ในช่วงปี 2557-2559 โดยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,600 ราย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Yamane(Yamane,1967)

กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อน 5% ($e=0.05$) (วัลลภ, 2547; Cochran, 1963.) ได้กลุ่มตัวอย่าง 310 ราย ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปตามองค์การบริหารตำบลต่างๆ เพื่อให้ข้อมูลที่อยู่ไว้กับสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี และประสานงานติดต่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงได้แบบสอบถามตอบกลับ และมีความสมบูรณ์รวมทั้งสิ้น 241 ฉบับ จึงใช้จำนวน 241 ราย เป็นกลุ่มตัวอย่าง

เชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึก ผู้วิจัยจึงใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเข้ามาเสริมให้การวิจัยครั้งนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ของกระบวนการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ ของเจ้าหน้าที่สถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี และผู้เข้ารับการอบรมการทำเกษตรอินทรีย์ จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี ที่นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ จำนวน 10 ราย

ผลการวิจัยและวิจารณ์

กระบวนการถ่ายทอดความรู้

กระบวนการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี ประกอบด้วย ๔ กระบวนการ คือ การบรรยาย การลงสถานที่จริง การสาธิต และการลงมือปฏิบัติ ความรู้ที่ถ่ายทอดได้แก่ การตัดพันธ์ข้าว จุลินทรีย์และปุ๋ยอินทรีย์ และเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับความรู้ของผู้เข้ารับการอบรมกระบวนการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์

ปัจจัยส่วนบุคคล ผู้เข้ารับการอบรมกระบวนการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี โดยเก็บแบบสอบถามได้จำนวน 241 ราย ผลการศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลการแจกแจงความถี่และร้อยละ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สรุปได้ดังนี้

1. เพศ พบว่าบุคคลที่เข้ารับการอบรมกระบวนการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี ส่วนใหญ่คือ เพศหญิง จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5 รองลงมา คือ เพศชาย จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 34.2

2. อายุ พบว่าบุคคลที่เข้ารับการอบรมกระบวนการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี ส่วนใหญ่คือ อายุระหว่าง 41 ปี – 50 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0 รองลงมา คือ 21 ปี – 30 ปี จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 รองลงมา คือ 51 ปี – 60 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5 รองลงมา คือ 31 ปี – 40 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 12.6 และน้อยที่สุด คือ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 4.1

3. ระดับการศึกษา พบว่าบุคคลที่เข้ารับการอบรมกระบวนการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี ส่วนใหญ่คือ ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1 รองลงมา คือ ระดับอนุปริญญา(ปวช./ปวส.) จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 รองลงมา คือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0 รองลงมา คือ ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 และน้อยที่สุด คือ สูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0

4. อาชีพ พบว่าบุคคลที่เข้ารับการอบรมกระบวนการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี ส่วนใหญ่คือ เกษตรกร จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงมา คือ ค้าขาย จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 17.4 รองลงมา คือ ราชการ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 รองลงมา คือ อื่นๆ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7 และน้อยที่สุดคือ เอกชน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3

5. รายได้ต่อเดือน พบว่าบุคคลที่เข้ารับการอบรมกระบวนการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี ส่วนใหญ่คือ ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงมา คือ 10,000 – 30,000 บาท จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 26.1 รองลงมา คือ 30,000 – 50,000 บาท จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 20.6 และน้อยที่สุดคือ สูงกว่า 50,001 บาท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0

ระดับความรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ จะแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตร

อินทรีย์ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการคัดพันธุ์ข้าว ความรู้เกี่ยวกับจุลินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ และความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี

ข้อความ	□	S.D	ระดับความรู้
1. การคัดพันธุ์ข้าว	0.86	0.239	สูง
2. จุลินทรีย์ และปุ๋ยอินทรีย์	0.94	0.219	สูง
3. ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง	0.93	0.213	สูง
เฉลี่ยรวม	0.91	0.224	สูง

จากตารางที่ 1 สรุปค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี ระดับความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ของผู้เข้ารับการอบรม พบว่า มีระดับความรู้ในภาพรวมแต่ละรายด้านอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.91 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ด้านจุลินทรีย์และปุ๋ยอินทรีย์ ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในระดับสูง ค่าเฉลี่ย 0.94 รองลงมา ด้านทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในระดับสูง ค่าเฉลี่ย 0.93 และ ด้านการคัดพันธุ์ข้าว ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในระดับสูง ค่าเฉลี่ย 0.86 (ธานีทร, 2555)

การนำไปประยุกต์ใช้ของผู้เข้ารับการอบรม

การนำไปประยุกต์ใช้จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 ราย ที่เคยเข้ารับการอบรม แล้วนำการทำเกษตรอินทรีย์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ข้อมูลส่วนบุคคล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ในเรื่องอายุ อาชีพ การศึกษา และรายได้ ที่เข้ารับการอบรม ได้นำมาพิจารณาร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. อายุ ผู้เข้ารับการอบรมจากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรีทั้งหมด 10 คน มีอายุอยู่ในระหว่าง 36 - 62 ปี โดยผู้เข้ารับการอบรมที่มีอายุน้อยที่สุดคือ 36 ปี จำนวน 1 คน อายุ 45 ปี จำนวน 1 คน อายุ 48 ปี จำนวน 1 คน อายุ 51 ปี จำนวน 2 คน อายุ 55 ปี จำนวน 1 คน อายุ 59 ปี จำนวน 1 คน อายุ 60 ปี จำนวน 2 คน และอายุ 62 ปี จำนวน 1 คน

2. อาชีพ ผู้เข้ารับการอบรมจากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรีทั้งหมด 10 คน มีอาชีพเกษตรกรมากที่สุด จำนวน 6 คน รองลงมาคืออาชีพรับราชการบำนาญ จำนวน 2 คน และอาชีพรับจ้าง, อาชีพค้าขายมีจำนวนเท่ากันคืออย่างละ 1 คน

3. การศึกษา ผู้เข้ารับการอบรมจากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรีทั้งหมด 10 คน มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน จะเห็นได้ว่าผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน 5 คน รองลงมาคือระดับปริญญาตรี, ระดับมัธยมศึกษา จำนวนเท่ากันอย่างละ 2 คน และน้อยที่สุดคือ ระดับอนุปริญญา จำนวน 1 คน

4. รายได้ต่อเดือน ผู้เข้ารับการอบรมจากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรีทั้งหมด 10 คน ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 5 คน รองลงมามีรายได้ 10,001-30,000 บาท จำนวน 4 คน และมีรายได้ 30,001 - 50,000 บาท จำนวน 1 ราย

สรุปข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้ารับการอบรมที่นำความรู้ไปประยุกต์ใช้มีอายุอยู่ระหว่าง 36 - 62 ปี จะเห็นได้ว่าผู้เข้ารับการอบรมมีช่วงอายุที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่ผู้เข้ารับการอบรมมีอาชีพเกษตรกร มีระดับการศึกษาอยู่ระหว่างประถมศึกษา และมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท เนื่องจากเกษตรกรมีความยากจนจึงเสียโอกาสที่จะได้รับการศึกษาในระดับที่สูงกว่าระดับประถมศึกษา จึงทำให้ขาดโอกาสในการหารายได้ ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่มีรายได้น้อยและการศึกษาน้อย จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความยากจนของประชากรตามมา

การนำไปประยุกต์ใช้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 ราย ที่เคยเข้ารับการอบรม

กระบวนการถ่ายทอดความรู้เกษตรกรอินทรีย์ จากสถาบัน การเรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์สุพรรณบุรี ผู้เข้ารับการอบรมทำ ความรู้จากการถ่ายทอดไปประยุกต์ใช้แค่บางเรื่อง

เท่านั้น ซึ่งสามารถสรุปผลการนำไปประยุกต์ใช้ได้ตาม ตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 การนำเกษตรกรอินทรีย์มาประยุกต์ใช้ในการเกษตร หรือชีวิตประจำวัน

ผู้เข้ารับการอบรม	การนำกระบวนการถ่ายทอดความรู้เกษตรกรอินทรีย์ไปประยุกต์ใช้		
	เรื่องการตัดพันธุ์ข้าว	เรื่องจุลินทรีย์ และ ปุ๋ยอินทรีย์	เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
1. นายวิชัย	-	✓	✓
2. นายทรงพล	-	✓	✓
3. นายอำพล	-	✓	✓
4. นายเฉลิม	-	-	✓
5. นางละมัย	-	-	✓
6. นายขวัญชัย	-	-	✓
7. นางสาวจตุพร	-	-	✓
8. นางอุบล	-	-	✓
9. นางไพเราะ	-	-	✓
10. นายสายัณต์	-	✓	✓
รวม	0	4	10

วิจารณ์ผลการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยผสมผสานระหว่าง เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ กระบวนการถ่ายทอด ความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ และการประยุกต์ใช้ของผู้ เข้ารับการอบรม จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ สุพรรณบุรี วิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ระดับความรู้ผู้เข้ารับการอบรม หลังจากเข้ารับการ ถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ ของสถาบัน การเรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์สุพรรณบุรี โดยการใ้ แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 241 ราย และวิจัยเชิง คุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอด ความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ ของสถาบันการเรียนรู้ เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี และเพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ เกษตรอินทรีย์ในชีวิตประจำวันของผู้เข้ารับการอบรม จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์สุพรรณบุรี โดยการ สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่ม ตัวอย่างจำนวน 10 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดย การแจก แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้วิธีวิเคราะห์ เชิงพรรณนา คือหาค่าความถี่ และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการถ่ายทอด ความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ จากสถาบันการเรียนรู้

เกษตรกรอินทรีย์สุพรรณบุรี ประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ การบรรยาย การลงสถานที่จริง การสาธิต และการ ลงมือปฏิบัติ ความรู้ที่ถ่ายทอดได้แก่ การตัดพันธุ์ข้าว จุลินทรีย์และปุ๋ยอินทรีย์ และเศรษฐกิจพอเพียง ระดับ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้การทำ เกษตรอินทรีย์ จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ สุพรรณบุรี ระดับความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ของผู้เข้า รับการอบรม พบว่า มีระดับความรู้ในภาพรวมแต่ละราย ด้านอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.91 เมื่อ พิจารณารายด้าน พบว่า คำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ด้านจุลินทรีย์และปุ๋ย อินทรีย์ ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในระดับสูง ค่าเฉลี่ย 0.94 รองลงมา ด้านทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีระดับ ความรู้ความเข้าใจในระดับสูง ค่าเฉลี่ย 0.93 และ ด้าน การตัดพันธุ์ข้าว ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในระดับสูง ค่าเฉลี่ย 0.86 การนำไปประยุกต์ใช้ของผู้เข้ารับการอบรม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 ราย นั้น พบว่า เรื่องการตัด พันธุ์ข้าว ไม่มีผู้นำไปประยุกต์ใช้ , เรื่องจุลินทรีย์ ปุ๋ย อินทรีย์ มีผู้นำไปประยุกต์ใช้ จำนวน 4 ราย และเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง มีผู้นำไปประยุกต์ใช้ทั้ง 10 ราย

จากการวัดระดับความรู้ผู้เข้ารับการอบรม พบว่าหลังจากผู้เข้ารับการอบรมเข้ารับการถ่ายทอด

ความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ จากสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณ ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ในระดับสูง เนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกษตรอินทรีย์มากขึ้น จากการสัมภาษณ์การนำไปประยุกต์ใช้พบว่าผู้เข้ารับการอบรมประยุกต์ใช้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด รองลงมาคือเรื่อง เรื่องจุลินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ และการคัดพันธุ์ข้าว ไม่มีการนำไปประยุกต์ใช้เลย จากการวิจัยพบว่าผู้เข้ารับการอบรมยังคงมองว่าการคัดพันธุ์ข้าวยังเป็นเรื่องที่ยุ่งยากต่อการนำไปประยุกต์ใช้เพราะขั้นตอนค่อนข้างยาก และใช้เวลานาน สถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี จึงควรปรับวิธีการถ่ายทอดความรู้เรื่องการคัดพันธุ์ข้าวให้ดูเข้าใจง่าย เพื่อให้ผู้ที่เข้ารับการอบรมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง หรืออาจปรับเปลี่ยนเรื่องการถ่ายทอดความรู้ให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย และสถานการณ์ปัจจุบัน หรือปรับเปลี่ยนให้ตรงกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมจะสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า กระบวนการถ่ายทอดความรู้ เรื่องการคัดพันธุ์ข้าว ไม่มีผู้นำไปประยุกต์ใช้เนื่องจากกระบวนการและขั้นตอนค่อนข้างยุ่งยาก และใช้เวลานาน สถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี จึงควรปรับวิธีการถ่ายทอดให้ดูง่ายต่อการนำไปปรับใช้หรือควรถ่ายทอดความรู้ในเรื่องอื่น ๆ ที่ผู้เข้ารับการอบรมสนใจ หรือเป็นเรื่องที่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้เข้ารับการอบรมอยากนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปประยุกต์ใช้ได้จริง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมความแตกต่างระหว่างการทำเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์กับการทำเกษตรเคมี เพื่อนำมาเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ให้กับเกษตรกรต่อไปเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายให้กับเกษตรกรต่อไป
2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานภาครัฐในการ

ดำเนินการสนับสนุนเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ให้กับประชาชนมากขึ้นเพียงใด เพื่อที่จะสามารถนำมาเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนสถาบันการเรียนรู้สถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี และสถาบันการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เปิดให้ความรู้กับประชาชน ยังคงมีการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ที่ทำให้สถาบันไม่ปิดตัวลง

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติมงคล เรือนสุข. 2548. การยอมรับและผลตอบแทนจากการใช้ปุ๋ยชีวภาพของสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทองเหมาะ แจ่มแจ้ง. 2558. บทสัมภาษณ์. ผู้ก่อตั้งสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี ในวันที่ 26 ธันวาคม 2558. สถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2555. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. นนทบุรี: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- ธิดารัตน์ ไชยมงคล. 2556. เงื่อนไขที่สนับสนุนการพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยหมู่บ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอยอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รุ่งเรือง ลาดบัวขาว. 2548. การปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกรบ้านนาหูก ตำบลสะลวง อำเภอแมริ่น จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วัลลภ ลำพาย. 2549. เทคนิควิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- แสงโฉม ศิริพานิช 2556 สถานการณ์และปัญหาสุขภาพจากการสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช, 2556. ค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2560, <http://www.boe->

moph.go.th/files/report/20140129_40945116.pdf.

Cochran, W. G. 1963. Sampling Techniques. 2nd Ed.. New York: John Wiley and Sons, Inc.

Yamane, T.. 1967. Statistics, An Introductory Analysis. 2nd Ed.. New York: Harper and Row.